

The Next **50**

Verslag Let's celebrate our heritage: the next 50

Aanbevelingen voor de komende 50 jaar werelderfgoed en immaterieel erfgoed

14 november 2022

KENNISCENTRUM

IMMATERIEEL

ERFGOED

NEDERLAND

INLEIDING.....3

VAN DANDE TOT DEBUSSY...4

uitwisseling binnen het Koninkrijk der Nederlanden

KEEP CALM: IT'S ONLY

WORLD HERITAGE.....6

ruimtelijke opgaven en werelderfgoed

WHERE WE SHINE: VAN

BUBBLING TOT

STRAATVOETBAL.....8

jongerenculturen zichtbaar maken

APPENDIX.....10

Key figures

Programma

Sprekers

INLEIDING

In 2022 bestaat het Werelderfgoedverdrag van Unesco 50 jaar. Het Immaterieel Erfgoedverdrag van Unesco is 10 jaar geleden van kracht geworden in het Koninkrijk der Nederlanden. Twee mooie Unesco-conventies, die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. De Werelderfgoedconventie was het gevolg van een grote internationale samenwerking om de tempels van Abu Simbel in Egypte te redden. De lijst met gebouwd en natuurlijk erfgoed bevat nu al 1150 inschrijvingen in 167 landen en is een van de vlaggenscheppen van Unesco. Het Unesco Verdrag inzake de bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed bestaat sinds 2003 en gaat over tradities, rituelen, ambachten en kennis en praktijken: levend erfgoed.

Deze mijlpalen waren voor de Nederlandse Unesco Commissie en Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN) aanleiding om een dag te organiseren om deze erfgoedjubilea te vieren. Een dag om dwarsverbanden zichtbaar te maken en inspiratie op te doen. Het programma was gevuld met sessies over de kracht van muziek en interculturele samenwerking, over jongeren en diversiteit, over ruimtelijke opgaven en klimaatadaptatie. Aan alle panelleden en deelnemers van de dag in Kasteel Woerden is gevraagd aanbevelingen te doen voor de komende 50 jaar erfgoedbeleid en praktijk. De aanbevelingen voor 'the next 50' vindt u in dit verslag.

Kathleen Ferrier, voorzitter van de Nederlandse Unesco Commissie

VAN DANDE TOT DEBUSSY

uitwisseling binnen het Koninkrijk der Nederlanden

In oktober 2020 ondertekenden alle pabo's en conservatoria van Nederland het MuziekopleidersAkkoord waarmee zij een langetermijnsamenwerking van twaalf jaar sloten. Doel van het Akkoord is om ervoor te zorgen dat toekomstige groeps- én vakleerkrachten gemotiveerd en met goede kennis en vaardigheden muziekonderwijs kunnen geven op de basisschool. Met het Akkoord werkt Meer Muziek in de Klas samen met alle conservatoria en pabo's, het onderwijs en diverse partners toe naar structureel muziekonderwijs voor alle kinderen op basisscholen in het Koninkrijk.¹

Marlon Titre (Nederlandse Unesco Commissie en Hoofd Klassiek bij het Koninklijk Conservatorium in Den Haag), Ruby Eckmeyer (Unesco Commissie Aruba), Suzan Overmeer (Coördinator Docent Muziek aan het Koninklijk Conservatorium) en Shannon Bueno Guzman (student Docent Muziek aan het Koninklijk Conservatorium, afkomstig van Aruba) sloegen de handen ineen om de wederkerige samenwerking tussen Nederland en Aruba te versterken en zo bij te dragen aan het gezamenlijk behalen van de doelen uit het MuziekopleidersAkkoord.

Uit deze sessie zijn de volgende aanbevelingen gekomen.

- Zorg voor structurele, wederkerige stage uitwisselingsmogelijkheden tussen Aruba, Curaçao, St Maarten en Nederland in de cultuur en erfgoedsector.
- Wees je ervan bewust dat uitwisseling niet alleen bijdraagt aan goed muziekonderwijs in het Koninkrijk, maar ook aan wederzijds begrip en respect. Dit komt de samenwerking ook op andere vlakken, zoals de omgang met ons koloniale verleden, ten goede.
- Heb voldoende oog voor de gevoeligheden rondom vormen van immaterieel erfgoed met wortels in het koloniale verleden, zoals Tambú en Dande. Veel tradities uit de Caribische regio zijn op een bepaald moment beïnvloed door de slavernij. Dat maakt veel emoties en discussie los. Verder is er meer onderzoek nodig naar immaterieel erfgoed zoals de Dande-traditie, om te zorgen dat dit erfgoed bewaard blijft en overgedragen kan worden aan volgende generaties.

¹ <https://www.meermuziekindeklas.nl/nl/landings/het-muziekopleidersakkoord/83276/>

KEEP CALM: IT'S ONLY WORLD HERITAGE

ruimtelijke opgaven en werelderfgoed

De grote ruimtelijke opgaven in Nederland op het terrein van woningbouw, verduurzaming en klimaatadaptatie kunnen op gespannen voet staan met het behoud van (wereld)erfgoed. Hoe kunnen we omgaan met aanpassingen van de ruimte om ons heen zonder dat ons erfgoed wordt aangetast en welke rol spelen mensen hier zelf bij?

In de erfgoedsector zien we een beweging waarbij cultureel erfgoed steeds vaker wordt ingezet om maatschappelijke doelen te verwezenlijken. Deze gedachte ligt ook ten grondslag aan het in 2005 gepubliceerde Verdrag van Faro van de Raad van Europa. Het zijn de mensen zelf die betekenis geven aan erfgoed. Daarom is het belangrijk dat niet alleen iedereen toegang heeft tot erfgoed, maar ook kan meebepalen wat erfgoed is en hoe we ermee omgaan. Juist erfgoed, dat zo bepalend is voor onze identiteit, vraagt om de grootst mogelijke democratische participatie. Marielies Schelhaas (Nederlandse Unesco Commissie), Elyze Storms-Smeets (Historisch geograaf, Wageningen Universiteit) en Karel Loeff (directeur Bond Heemschut) gingen erover in gesprek met de zaal.

Uit deze sessie zijn de volgende aanbevelingen gekomen.

- Onbekend maakt onbemind. Voor de bescherming van het werelderfgoed is het essentieel dat siteholders de Outstanding Universal Value duidelijk en goed omschrijven en communiceren. Niet alleen in promotietermen, maar juist ook in beschermingstermen.
- Ook het werelderfgoed is 'levend' erfgoed. Adaptatie en transformatie, in harmonie met het historisch karakter en met aandacht voor de waarden en de gelaagdheid van het erfgoed, zijn onlosmakelijk verbonden met alle vormen van materieel erfgoed.
- In lijn met de borgingssystematiek van het immaterieel erfgoed verdient het aanbeveling om ook voor het werelderfgoed te werken met een begrijpelijk borgingsplan dat met en door de bewoners (de lokale gemeenschap) wordt opgesteld.
- Gebruik de lessen en praktijken uit het verleden als uitgangspunt voor de oplossingen van de toekomst. Immaterieel erfgoed verbonden aan gebouwen en landschappen (zoals heggenvlechten, het ambacht van molenaar en de traditionele graslandbevloeiing), kunnen bijdragen aan de opgaven rondom verduurzaming en klimaatadaptatie.
- Neem de omgeving van het (wereld)erfgoed in ogenschouw en heb voldoende aandacht voor erfgoedparticipatie, co-creatie en de sociale waarden van het erfgoed. De nieuwe Omgevingswet en het Verdrag van Faro bieden hiervoor goede handvatten.
- Wees je ervan bewust dat erfgoed niet alleen een belangrijke rol speelt bij ruimtelijke opgaven, maar ook zeker bij sociale opgaven, zoals het bestrijden van eenzaamheid, het versterken van sociale cohesie en gemeenschapsvorming. Neem deze sociale component van erfgoed mee als je kijkt naar woningbouw en het ontwerp van sociale ontmoetingsplekken. Zo is het bijvoorbeeld interessant om bij de Koloniën van Weldadigheid te kijken hoe we het sociale experiment verder kunnen zetten door in de (historische) leefomgeving ruimte te vinden voor sociale opgaven.

- Beschouw (materieel én immaterieel) erfgoed als een integraal onderdeel van onze leefomgeving en onze maatschappij.

WHERE WE SHINE: VAN BUBBLING TOT STRAATVOETBAL

jongerenculturen zichtbaar maken

De dragers van de meeste vormen van jongerencultuur, zoals bubbling en straatvoetbal, zijn informele erfgoedgemeenschappen. Dat maakt ze niet minder belangrijk. Voor deze gemeenschappen is erfgoed een fundamenteel onderdeel van hun identiteit en hun community. Hoe maak je dit immaterieel erfgoed zichtbaar en hoe sluit het systeem van inventariseren van immaterieel erfgoed in Nederland hierop aan? Onder leiding van Martin van Engel (Unesco), deelden Randy Telg (Groove Kings), Mohamed Attaibi (KNVB) en Jefferson Osei (Daily Paper) hun ervaringen. Met doorzettingsvermogen en excelleren hebben zij deuren geopend, die lang voor hen gesloten bleven. Susanne Bergwerff-Verburg (KIEN) gaf een toelichting op de Inventaris en het Netwerk Immaterieel Erfgoed.

Uit deze sessie zijn de volgende aanbevelingen gekomen.

- Heb meer oog voor nieuwe vormen van immaterieel erfgoed, met name van jongeren, en denk na over de manier waarop je dit erfgoed zichtbaarder kunt maken bij het uitvoeren van de Unesco conventies.
- Erken straatcultuur (zoals hiphop en straatvoetbal) als een belangrijke vorm van erfgoed die bijdraagt aan de emancipatie en identiteitsvorming van jongeren en community building.
- Erfgoedparticipatie speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van skills, zoals wederzijds begrip, respect en weerbaarheid, van jongeren. Erfgoed is om die reden een essentieel onderdeel van de persoonlijke ontwikkeling. Neem dit mee in interdepartementale samenwerking.
- Wees je bewust van het belang van representatie en rolmodellen.

WERELDERFGOED KINDERDIJK EN AMBACHT VAN MOLENAAR

immaterieel erfgoed en werelderfgoed onlosmakelijk verbonden

Beide staan op een internationale lijst van Unesco en ze kunnen niet zonder elkaar. Hoe ziet de toekomst van de molen en de molenaar eruit en waar raken materieel en immaterieel erfgoed elkaar, en kunnen we daar in het geval van de molens iets van leren voor andere erfgoedgemeenschappen? Christian Pfeiffer (molenaar), Peter Jan van Steenberg (directeur Kinderdijk) en Peter van Laarhoven (Nederlandse Unesco Commissie) gingen erover in gesprek.

Uit deze sessie zijn de volgende aanbevelingen gekomen.

- Werelderfgoed en immaterieel erfgoed worden behandeld als eigenstandige domeinen. In de praktijk is deze scheidslijn echter kunstmatig. Creëer daarom meer synergie tussen beide cultuurverdragen. Een integrale multidisciplinaire benadering zou het uitgangspunt moeten zijn.
- Bevorder goede samenwerking tussen partijen die bezig zijn met verschillende aspecten van erfgoed .
- Bevorder de waardering voor de passie en toewijding van alle vrijwilligers die erfgoed dragen.
- Denk na over de manier waarop immaterieel erfgoed de natuurlijke waarde van werelderfgoed kan versterken.

KEY FIGURES

Op de **Werelderfgoedlijst** staan gebouwen en natuurgebieden. Denk aan de Piramiden van Gizeh en Macchu Picchu. In het Koninkrijk der Nederlanden zijn 12 werelderfgoedsites:

- Neder-Germaanse Limes
- Koloniën van Weldadigheid
- Hollandse Waterlinies
- Van Nellefabriek
- Grachtengordel van Amsterdam
- Waddenzee
- Rietveld Schröderhuis
- Droogmakerij de Beemster
- Ir. D.F. Woudagemaal
- Willemstad, Curaçao
- Molencomplex Kinderdijk-Elshout
- Schokland en omgeving

Immaterieel erfgoed gaat over ambachten, rituelen, tradities en kennis en praktijken over de natuur en het universum. Het kan groot zijn (Koningsdag) of klein (tradities in een gezin). Belangrijk daarbij is dat je het overdraagt aan volgende generaties. Nederland heeft 3 vormen van immaterieel erfgoed op de UNESCO lijst staan:

- Ambacht van molenaar
- De corsocultuur
- De valkerij

Het Zomercarnaval Rotterdam en de Praktijk van traditionele grasland bevoeiing zijn voorgedragen. In Nederland wordt immaterieel erfgoed zichtbaar gemaakt in het Netwerk en de Inventaris Immaterieel Erfgoed. In totaal zijn bijna 400 vormen aangemeld, waarvan 200 in de Inventaris zijn bijgeschreven.

PROGRAMMA

- 11.00 – 11.30 **ONTVANGST MET MUZIEK** – Café
- 11.30 – 13.00 **LET'S CELEBRATE OUR HERITAGE** – Ridderzaal
Met Kathleen Ferrier (Unesco), Marco van Baalen (KIEN), Boris van der Ham (Stichting Werelderfgoed) en Randy Telg (Groove Kings).
- 13.00 – 14.00 **LUNCH** – Café
- 14.00 – 14.45 **VAN DANDE TOT DEBUSSY** – Ridderzaal
Marlon Titre (Unesco), Ruby Eckmeyer (Universiteit van Aruba), Suzan Overmeer (Koninklijk Conservatorium Den Haag) en Shannon Bueno (student) gaan in gesprek over het samenwerkingsproject Aruba-Koninklijk Conservatorium. Ook is er live muziek!
- OF**
- KEEP CALM: IT'S ONLY WORLD HERITAGE** – Van Rhenenzaal
De grote ruimtelijke opgaven in Nederland kunnen op gespannen voet staan met het behoud van (wereld)erfgoed. Hoe gaan we hier mee om? Met Karel Loeff (Bond Heemschut), Elyze Storms-Smeets (Wageningen Universiteit) en Marielies Schelhaas (Unesco).
- 15.00 – 15.45 **WHERE WE SHINE: STRAATVOETBAL & BUBBLING** – Ridderzaal
Hoe maak je jongerencultuur zichtbaar(der) binnen de lijsten van Unesco en waarom is dat belangrijk?
Met Martin van Engel (Unesco), Randy Telg (Groove Kings), Mohamed Attaibi (KNVB), Jefferson Osei (Daily Paper) en Susanne Bergwerff-Verburg (KIEN).
- DE INNOVATIE KRACHT VAN AMBACHTEN, VAKMANSCHAP & ONTWERP** (besloten sessie tot 16.45 uur) – Van Rhenenzaal
- 16.00 – 16.45 **WERELDERFGOED KINDERDIJK EN AMBACHT VAN MOLENAAR** – Ridderzaal
Beide staan op een internationale lijst van Unesco en kunnen niet zonder elkaar. Vandaag gaan ze in gesprek.
Met Peter van Laarhoven (Unesco), Christian Pfeiffer (molenaar) en Peter Jan van Steenbergen (Directeur Kinderdijk).
- 16.45 – 16.55 **AFTERTALK** – Ridderzaal
- 16.55 – 18.00 **AFTERPARTY** – Café

SPREKERS

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

FERNANDO HALMAN

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

KATHLEEN FERRIER

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

BORIS VAN DER HAM

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

MOHAMED ATTAIBI

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

MARTIN VAN ENGEL

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

CHRISTIAN PFEIFFER

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

MARLON TITRE

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

MARCO VAN BAALEN

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

SUSANNE VERBURG

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

ELYZE STORMS-SMEETS

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

MARIELIES SCHELHAAS

The Next **50**
Let's celebrate our heritage: the next 50
14 NOVEMBER 2022

RUBY ECKMEYER

The Next **50** UP
14 NOVEMBER 2022
Let's celebrate our heritage: the next 50
KAREL LOEFF

The Next **50** UP
14 NOVEMBER 2022
Let's celebrate our heritage: the next 50
JEFFERSON OSEI

The Next **50** UP
14 NOVEMBER 2022
Let's celebrate our heritage: the next 50
PETER-JAN VAN STEENBERGEN

The Next **50** UP
14 NOVEMBER 2022
Let's celebrate our heritage: the next 50
RANDY TELG

Building peace in the minds of

UNESCO

women